

„Ponziana“ u jugoslavenskoj nogometnoj ligi

Ponziana 1948./49.

Piše: DAVOR KOVAČIĆ

Jugoslavenske komunističke vlasti ponudile su igračima Ponziane visoke plaće (30 000 lira) i financiranje kluba, ako budu nastupali u prvoj sezoni jugoslavenske nogometne lige 1946./1947.

Odmah poslije završetka Drugoga svjetskog rata u socijalističkoj Jugoslaviji počinju se osnivati nogometni klubovi koji su igrali utakmice s vojnim garnizonima. Prvo nogometno prvenstvo u komunističkoj Jugoslaviji igralo se tjedan dana, od 3. do 9. rujna 1945. Svaka savezna jedinica u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji (DFJ) sastavila je svoju izabranu nogometnu momčad. Natjecalo se šest republika, Autonomna pokrajina (AP) Vojvodina i sastav koji je predstavljao Jugoslavensku narodnu armiju (JNA), dok AP Kosovo nije imalo svog predstavnika. Prvenstvo je igrao po kup sustavu, a prvo mjesto osvojila je reprezentacija NR Srbije, druga je bila momčad JNA koja je bila sastavljena pretežno od hrvatskih igrača, a treća reprezentacija NR Hrvatske.

Krajem 1945. u gradovima s većim brojem osnovanih klubova organizirana su kvalifikacijska natje-

Bijeg na Zapad

Gostovanja jugoslavenskih nogometnih klubova u Trstu bila su i prilika za igrače koji su odlučili pobjeći iz socijalističke Jugoslavije da se domognu Zapada. Tako je igrač Crvene zvezde Aleksandar Arandelović prilikom gostovanja beogradskog kluba kod Ponziane u Trstu 16. ožujka 1947. zatražio politički azil. Prema kazivanju Arandelovića, trener Crvene zvezde Svetislav Glišović htio je da se formira reprezentacija Jugoslavije u emigraciji te je prije kretanja u Trst dogovoreno da u Trstu ostanu Rajko Mitić, Branko Stanković, Mile Petrović, Jovan Jezerkić i Aleksandar Arandelović. Na kraju, svi su se predomislili, jedini je ostao Aleksandar Arandelović.

Vratar zagrebačkog Dinama Zvonimir Monsider, nekadašnji član Concordije, emigrirao je na sličan način otprilike godinu dana kasnije, krajem ožujka 1948. Naime, Monsider koji je zadnjih mjeseci NDH bio u časničkoj školi Ustaške vojnice, povlačio se nakon sloma NDH prema Bleiburgu gdje su skupinu u kojoj se nalazio Britanci izručili jugoslavenskim komunističkim vlastima. Monsidera je u jugoslavenskom komunističkom logoru u Mariboru kao vrsnog vratara zagrebačke Concordije prepoznao jedan partizan te je branio za sastav 11. dalmatinske brigade i tako si spasio život.

Inače, prilikom putovanja u Trst nogometni klubovi su imali vođe puta, članove uprave koji su podnosili Ozni detaljne izvještaje o putu i boravku igrača u Trstu. Tako je vođa puta zagrebačkog kluba izvijestio da je u Trst sa zagrebačkog Glavnog kolodvora 26. ožujka 1948. otputovalo trinaest igrača, trener i četvorica vođa puta na kolektivnu putnicu i 160 000 lira otkupljenih kod Narodne banke Hrvatske za podmirenje troškova momčadi.

U izvještaju o bijegu Monsidera navedeno je da je on posljedica njegove velike gramzivosti za novcem i lagodnim životom, ali da bijeg ima i političku pozadinu „jer je on ustaški zastavnik koji je prešao u ustaše u travnju 1945. kada je već svima bilo jasno da je s NDH svršeno“.

U Italiji je Monsider pristupio rimskom Laziju i čeka dozvolu NSJ koja je stigla tek 18 mjeseci kasnije. Poslije je Monsider nastupao za Hungariju, internacionalnu momčad za koju su igrali poznati nogometaši emigranti iz istočnog bloka, primjerice Ladislav Kubala iz Mađarske, spomenuti Arandelović iz Jugoslavije i drugi istaknuti nogometaši.

Prilikom gostovanja zagrebačkog kluba u ožujku 1948. uz Monsidera u Trstu je ostao još jedan igrač Dinama - rezervni vratar Josip Babić. Za razliku od Monsidera on se ipak vratio u Zagreb i ponovno pristupio Dinamu...

Vođa puta nogometaša Dinama u izvještaju Ozni naveo je i da su pojedini igrači negodovali što se u Trstu može najesti čokolade Nestle i napiti Coca Cole, a u Jugoslaviji toga nije bilo. Tada je bilo i uobičajeno da nogometaši koji su imali povlasticu odlaska na Zapad, u Jugoslaviju švercaju deficitarnu robu. Na povratku iz inozemstva na granici bi ih dočekivali predstavnici klubova (koji su većinom bili visoki partijski dužnosnici), pa su carinici nogometaše propuštali bez pregledavanja „osobne prtljage“...

Zvonimir Monsider

canja za formiranje skupina i razreda po kvaliteti te organizacije gradskih natjecanja. Zemaljski fiskulturni odbor Hrvatske osnovao je 4. prosinca 1945. Stručni odbor za nogomet koji je početkom sljedeće godine raspisao kvalifikacijska natjecanja za osnivanje Hrvatske nogometne lige i organizaciju prvenstva Hrvatske.

U prvenstvu Hrvatske poredak klubova bio je sljedeći: 1. Hajduk Split, 2. Dinamo Zagreb, 3. Lokomotiva Zagreb, 4. Tekstilac Varaždin, 5. Proleter Belišće, 6. Metalac Zagreb, 7. Jedinstvo Sušak, 8. Split. U daljnje natjecanje za državno prvenstvo Jugoslavije kvalificirala su se prva tri kluba - Hajduk, Dinamo i Lokomotiva.

14 KLUBOVA U PRVOM PRVENSTVU

U prvom klupskom poslijeratnom prvenstvu jugoslavenske nogometne lige 1946/47 igralo se po liga sustavu i natjecalo se 14 klubova: FK Željezničar (Sarajevo), prvak prvenstva NR BiH, FK Budućnost (Titograd), prvak prvenstva NR Crne Gore, NK Hajduk (Split), prvak prvenstva NR Hrvatske, NK Dinamo (Zagreb), doprvak prvenstva NR Hrvatske, FK Pobjeda (Skoplje), prvak u prvenstvu NR Makedonije, NK Kvarner (Rijeka), prvak prvenstva dijela Hrvatske oslobođene od talijanske okupacije, NK Ponziana (Trst), uvrštena odlukom Fiskulturnog saveza Jugoslavije (FISAJ) izravno bez kvalifikacija, NK Nafta (Donja Lendava), prvak prvenstva NR Slovenije, FK Crvena zvezda (Beograd), prvak prvenstva NR Srbije, FK 14. oktobar, (Niš), finalist prvenstva

NR Srbije, Spartak (Subotica) prvak prvenstva Vojvodine, FK Partizan (Beograd) predstavnik JNA. Dodatnih kvalifikacijama još su se plasirali u Saveznu ligu FK Metalac (Beograd), pobjednik dodatnih kvalifikacija (3. u prvenstvu NR Srbije) i NK Lokomotiva (Zagreb) finalist dodatnih kvalifikacija (3. u prvenstvu NR Hrvatske).

Ponziana je bila jedini klub u prvoj jugoslavenskoj ligi koji nije bio unutar njezinog državnog teritorija. Naime, na temelju preporuke vijeća ministara pobjedničkih država u Drugom svjetskom ratu - SAD-a, Velike Britanije, Francuske i SSSR-a - potpisan je 10. veljače 1947. u Parizu ugovor o miru između Jugoslavije i Italije. Jugoslavija je tako proširila svoje granice na veći dio područja okruga Gorica, na područje oko Pule te čitavo područje Rijeke i Zadra i na dio pokrajine Trsta. Od spornog područja osnovana je samostalna tampon država Slobodni Teritorij Trsta (STT), koji je privremeno bio podijeljen na vojnu Zonu A (koja je uključivala Trst i neposrednu okolicu i imala je anglo-američku vojnu upravu) te na Zonu B (s pretežno slovenskim i hrvatskim stanovništvom i koja je prepuštena na upravljanje vojnoj upravi socijalističke Jugoslavije).

PRVA UTAKMICA PROTIV LOKOMOTIVE

Triestina, klub koji nikad nije ispadao iz talijanske prve lige, sudjelovao je i u obnovljenoj Seriji A 1946. godine. U takvim političkim uvjetima Triestina je smatrana talijanskim državnim projektom, pa je jedino na njezinim utakmicama puštana talijanska himna, a igrači su dobivali veliku plaću za igranje u klubu koji do tada nije imao većih uspjeha u Seriji A. Istodobno, u prvom poslijeratnom prvenstvu socijalističke Jugoslavije komunističke vlasti su s obzirom na to da je najveći klub iz Trsta otišao u talijansku ligu, kontaktirali trećeligaški amaterski klub iz tršćanskog predgrađa Ponzianu, čiji su navijači uglavnom poticali iz radničke klase i bili bliski komunističkoj ideji.

Jugoslavenske komunističke vlasti ponudile su igračima Ponziane visoke plaće (30 000 lira) i financiranje kluba ako budu nastupali u jugoslavenskoj nogometnoj ligi. Prije pristanka igranja, čelnici tršćanskog kluba su tražili da Ponziana bude primljena u novoosnovanu Seriju A, navodeći to kao odštetu za nezakonito spajanje Edera i Ponziane od strane fašističkih vlasti. Naime, do spajanja s Ederom došlo je zbog toga jer su fašističke

Utakmica Ponziana - Partizan

vlasti Ponzianu smatrale komunističkim klubom.

Talijanske vlasti su odbile taj zahtjev čelnika Ponziane i zaprijetile da će rukovodstvu i igračima koji budu nastupali u jugoslavenskoj ligi biti trajno zabranjeno natjecanje u talijanskom nogometu.

Čelni ljudi Ponziane su se oglušili na ove prijetnje i klub iz Trsta je pristupio novoosnovanoj Prvoj nogometnoj ligi Jugoslavije koja je započela u kolovozu i već trajala tri mjeseca. Prvu utakmicu Ponziana je odigrala u Zagrebu protiv Lokomotive 30. listopada 1946. koja je završila rezultatom 2-2. Na gostujućim utakmicama Ponziane domaći navijači su često uzvikivali političke slogane: „Trst je naš“ i „Volimo našu Goricu i Istru, k'o žedni putnik vodicu bistru“. U prvoj sezoni nogometnog prvenstva Jugoslavije Ponziana je zauzela jedanaesto mjesto od četrnaest klubova i trebala je ispasti jer je šest ekipa napuštalo Prvu ligu. Od 26 odigranih utakmica klub iz Trsta je pobijedio u devet, dvije je odigrao neodlučeno, a 15 puta je doživio poraz.

Zbog političkih razloga, odnosno dokaza prisutnosti Jugoslavije prema spornom području, Ponziana je političkim ukazom ostala u elitnom jugoslavenskom nogometnom natjecanju. Istodobno je Triestina završila na posljednjem mjestu u talijanskom prvenstvu, ali je opstala u ligi na isti način kao i Ponziana.

Sljedeće sezone Ponziana je zauzela sedmo mjesto između deset klubova, i jedva se spasila ispadanja. U 18 dvoboja Ponziana je pobijedila šest puta uz četiri neodlučene utakmice i osam poraza. S druge strane, Triestina je postigla najveći uspjeh u povijesti kluba osvojivši drugo mjesto u Seriji A, iza Torina, s jednakim brojem bodova kao Milan i Juventus.

U ljeto 1948., uslijed sukoba sa Staljinom, Titov režim se počeo približavati zapadnim saveznicima i propagandu o pripadnosti Trsta je slabila. U novim političkim uvjetima Ponziana je izgubila financijsku i političku podršku, i u prvenstvu 1948./49. završila na posljednjem mjestu te ispala iz lige. U toj posljednjoj sezoni u nogometnom prvenstvu Jugoslavije Ponziana je od 18 odigranih utakmica pobijedila u tri susreta, četiri je puta odigrala neodlučeno, a 11 susreta je izgubila. Nogometaši koji su igrali za Ponzianu u jugoslavenskoj nogometnoj ligi, poslije povratka u Italiju kažnjeni su sa šest mjeseci zabrane igranja.

IZVORI I LITERATURA:

Davor Kovačić, Hrvatski nogomet u doba cara, kralja, poglavnika i maršala, Zagreb, 2019.

Davor Kovačić, Intervju s Perom Zlatarom, Zagreb, 14. V. 2016. (neobjavljeno).

Nikola Radosavljević, Kad je Trst bio naš, www.sportske.net/blog/

